

Indholdsfortegnelse

Formål	s. 2
Målgruppe	s. 2
Indhold	s. 2
Hvorfor dette materiale i skolen?	s. 3
Anvendelse	s. 4
Fakta om seksuelle overgreb og digitale krænkelser	s. 5
Centrale formål og kompetencemål	s. 7-9
Supplerende viden og henvisninger	s. 10

Lærervejledning

Kære lærer, leder og pædagog i skolen

Når grænser brydes er et oplysende online lærings- og kampagne-materiale til støtte og hjælp til børn og unge udsat for seksuelle overgreb og digitale krænkelser i fritids- og foreningslivet og til forebyggelse deraf.

Formål

Formålet er at fremme og øge børn og unges trivsel, sundhed digitale dannelse og styrke de positive fællesskaber i forenings- og fritidslivet, så flere har lyst til at være fysisk aktive sammen med andre på en hensigtsmæssig og tryk måde.

Det sker ved at give børn og unge, deres forældre, trænere, ledere, instruktører, undervisere og øvrige frivillige i fritids- og foreningslivet viden om konsekvenser og handleredskaber i forbindelse med seksuelle overgreb og digitale krænkelser mod og blandt børn og unge.

Målgruppe

Et materiale til og for følgende målgrupper: Børn og unge i 5. til 10. klasse

Ledere, trænere, instruktører, undervisere og frivillige i foreningslivet, dvs. spejderbevægelsen, idræts-, gymnastik- og skytteforeninger, herunder E-sportsforeninger, kirken, ungdomsklubber og anden fritidsundervisning og netværk for børn og unge

Materialet henvender sig desuden til centrale voksne omkring målgruppen af børn og unge som forældre, lærere og pædagoger.

Indhold

Materialet består af:

- Et digitalt beredskab. *Hvad gør jeg?*
- Spots
- Dokumentarfilm
- Korte fiktionsfilm
- Interaktive film
- Digitale fortællinger
- Dilemmaøvelser
- Oplysning og læringsmaterialer

Til materialet er der udviklet spørgsmål og målrettede forslag til læringsaktiviteter i henhold til Fælles Mål for fagene **dansk, idræt og Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab**.

Hvorfor dette materiale i skolen?

Stk. 3. Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

Sådan står der i skolens formålsparagraf stk. 3. Men der står også, at det er op til den enkelte skole og dens parter at finde ud af, hvordan det skal foregå i praksis. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for skolen, lederne skal forvalte i henhold til loven, beslutninger og formål og elever og forældre skal samarbejde med skolen om at leve op til skolens formål.

Skolen er med andre ord bærer af kultur og forståelse, hvis foranderlighed og praksis sker i samspil med resten af samfundets generelle udvikling. Skolen præger eleverne og omvendt, og derfor skal skolen også adressere samfundsmæssige aktuelle problemstillinger som seksuelle overgreb og digitale krænkelse mod og blandt børn og unge - også selvom dette foregår i børn og unges fritidsliv.

Skole og foreningsliv er forpligtet på at samarbejde om børns trivsel, dannelse og aktive liv. Derfor giver det god mening, at der også samarbejdes om de udfordringer, der er og opstår i de miljøer, hvor børn og unge færdes.

Materialerne i dette projekt er udviklet i samarbejde med målgrupperne og med afsæt i netop den virkelighed og kultur, som børn og unge er en del af i både skole- og fritidsliv, ved at have fokus på:

- Brugen af digitale medier og sociale mediers betydning
- Relationer og fællesskaber
- Hensigtsmæssig adfærd og kommunikation
- Trivsel, sundhed og dannelse

Materialer og aktivitetsforslag er vores bud på, hvordan skolen kan opfylde skolens formål om dette emne i samarbejde med elever, forældre og aktører i foreningslivet.

Anvendelse

Materialet er udviklet, så undervisere og elever sammen kan gennemgå og tilrettelægge undervisningen nærmere. Det er bedst at forberede sig på det ved at skimme det samlede materiale for det aktuelle trin og på den måde danne sig et fagligt overblik.

Materialet er primært filmisk og lægger op til:

- Debat og samtale
- Refleksion
- Dilemmaøvelser. Hent dilemmakort her

DILEMMAKORT 5. – 6. KLASSE (PDF)

DILEMMAKORT 7. – 9. KLASSE (PDF)

DILEMMAKORT 10. KLASSE (PDF)

- Selvproduktion af multimedieproduktioner
- Udvikling, tilrettelæggelse og gennemførelse af fysiske aktiviteter

Måltrettet

Materialet er måltrettet undervisningen i henholdsvis 5.- 6. klasse, 7. - 9. klasse og 10. klasse og kan anvendes i den almindelige undervisning i fagene dansk og idræt og i det obligatoriske emne Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab. Jf. *formål og kompetencemål*.

Desuden er materialet velegnet i tværfaglige sammenhænge som ved projektopgaver og temadage, hvor også samfundsfag og mediefag kan indgå.

Tid

De fleste film og aktiviteter kan gennemføres på en til to lektioner og kan anvendes selektivt. Men det kan anbefales at tilrettelægge et forløb, hvor I fx sætter et særligt fokus på emner som hensigtsmæssig kommunikation, retten til sin egen krop, børns rettigheder eller seksuelle overgreb mod børn. Der er mange muligheder for at skræddersy forløb og afsætte den tid, der lige netop er aktuel og mulig for jer.

Aktivitetsforslag

Der kan plukkes i de tilhørende aktivitetsforslag og føjes til med afsæt i den aktuelle elevgruppes forudsætninger og behov. Find inspiration til flere aktiviteter og læringsforslag under punktet *Supplerende viden og henvisninger* sidst i vejledningen.

Fakta om seksuelle overgreb og digitale krænkelse

Hvad er et seksuelt overgreb?

Seksuelt overgreb kan defineres som et overgreb, hvor en person udsættes for en seksuel krænkelse. Det er et seksuelt overgreb, når et barn eller ung inddrages i en seksuel aktivitet, som barnet/den unge ikke kan forstå rækkevidden af og ikke udviklingsmæssigt er parat til og derfor heller ikke kan give tilladelse til. Det er en aktivitet, der overskrider samfundets retslige og sociale normer.

www.vidensportal.dk/temaer/seksuelle-overgreb

Hvem bliver udsat for overgreb?

Alle drenge og piger på tværs af alder, kultur, socialklasse og geografi kan blive udsat for seksuelle overgreb og kan ske alle steder. Dermed også i forenings- og fritidslivet.

De seneste undersøgelser peger dog på, at piger generelt er mere udsatte end drenge. Risikoen for overgreb stiger, hvis man er barn og ung med fx trivsels- og adfærdsproblemer. Børn og unge med handicap som fx ADHD er i større risiko for at blive udsat for krænkelse end deres jævnaldrene.

Ifølge Vidensportalen.dk er mørketallet af seksuelle overgreb stort. Mange overgreb anmeldes slet ikke og er ikke kendt af myndighederne. Repræsentativ undersøgelse udført af SFI blandt unge i 8. klasse viser, at 12 pct. rapporterede om blottelser, 12 pct. om seksuelle berøringer og 6 pct. om samleje.

Undersøgelsen viste også, at i tre ud af fire tilfælde var krænkeren en jævnaldrende. I et ud af fire tilfælde var det en voksen eller et familiemedlem. Der er i undersøgelsen ikke skelnet mellem voksne eller et familiemedlem.

Læs mere om seksuelle overgreb

www.vidensportal.dk/temaer/seksuelle-overgreb

<https://redbarnet.dk/fakta-om-seksuelle-overgreb/>

Hvad er en digital krænkelse?

Digital krænkelse er en bred betegnelse for en krænkende adfærd - typisk på sociale medier og internettet - der kan være ulovlig, men ikke nødvendigvis er det. Gråzonerne på dette område er talrige, hvilket dels kan gøre det svært at afgøre sager og dels kan betyde, at mange ikke anmelder krænkelsen.

Ved digital krænkelse udsættes ofret for fx deling af intime billeder og video på et socialt medie. At få ens ansigt eller krop brugt i produktion og distribution af falske billeder. Ved at blive groft mobbet ved sjofel omtale og anden krænkende kommunikation, eller afpresset digitalt til seksuel aktivitet som blottelse, onani eller som tilskuer til samme.

Se en kort film om digital sexkrænkelser her https://www.youtube.com/watch?time_continue=3&v=WxWQUgSWgPM&feature=emb_logo

Fakta om omfanget af digitale krænkelser

- Ifølge en spørgeskemaundersøgelse fra Red Barnet fra 2018 er digitale sexkrænkelser blevet en del af unges liv på nettet.
- Undersøgelsen viser, at ca. 10 % af de 13-17-årige har delt andres intime billeder uden samtykke inden for det seneste år.
- Og ca. 30 % af de 13-17-årige har oplevet, at unge i det skjulte har taget seksuelle billeder af andre unge og delt dem på nettet. 22 % af de adspurgte i undersøgelsen har inden for det seneste år modtaget uønskede seksuelle beskeder og billeder.
- Digitale krænkelser rammer oftere piger og kvinder.

Centrale formål og kompetencemål i henhold til Fælles Mål 5.-6. klasse

Dansk	Idræt	Sundheds- og seksual- undervisning og familiekundskab
Formål Stk. 2. Eleverne skal i faget dansk styrke deres beherskelse af sproget og fremme deres lyst til at bruge sproget personligt og alsidigt i samspil med andre. Eleverne skal udvikle en åben og analytisk indstilling til samtidens og andre perioders og kulturers udtryksformer. Eleverne skal i faget dansk udvikle deres udtryks- og læseglæde og kvalificere deres indlevelse og indsigt i litteratur og andre æstetiske tekster, fagtekster, sprog og kommunikation	Formål Eleverne skal i idræt udvikle kropslige, idrætslige, sociale og personlige kompetencer. Eleverne skal opnå kendskab til alsidig idrætskultur og udvikle lyst til bevægelse. Idrætsfaget skal give eleverne erfaring med og indsigt i idrættens betydning for sundhed og trivsel samt i samspillet mellem samfund og idrætskultur. Stk. 3. I faget idræt skal eleverne udvikle forudsætninger for at tage ansvar for sig selv og indgå i et forpligtende fællesskab.	Formål Eleverne skal i emnet sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab udvikle kompetencer til at fremme sundhed og trivsel. Eleverne skal opnå forståelse for den betydning, som livsstil og levevilkår har for sundhed og trivsel, samt af samspillet mellem sundhed, seksualitet og familieliv. Stk. 2. Eleverne skal beskæftige sig med egne og andres erfaringer og undren i emnet for at medvirke til udvikling af engagement, selvtillid og livsglæde samt støtte den enkelte i udvikling af egen identitet i samspil med andre. Emnet skal endvidere medvirke til, at eleverne opnår erkendelse af egne grænser og rettigheder samt forståelse for andres.
Fremstilling: Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer. Fx skal eleverne arbejde med filmiske virkemidler og selv producere filmisk materiale, som de skal give hinanden respons på.	Krop, træning og trivsel: Der skal i undervisningen være fokus på betydningen af idræt for sundhed og trivsel og på gode vaner i forbindelse med fysisk træning. Undervisningen kan også sætte fokus på kroppens forandringer og kropsidealer. Fx skal eleverne arbejde med sammenhængen mellem fysisk aktivitet og sundhed og trivsel gennem positive fællesskaber i deres fritidsliv.	Køn, krop og seksualitet: Undervisningen skal lægge vægt på samtaler om og analyser af normer og idealer for køn og krop. Der skal være fokus på krop, familieliv og reproduktion, og der skal være plads til at diskutere pubertet, seksualitet og seksuelle rettigheder. Fx skal eleverne arbejde med rettigheder i forhold til billedeling på nettet. Retten til egen krop og grænsesætning for øget trivsel og mental sundhed.
Kommunikation: Eleven kan kommunikere med bevidsthed om sprogets funktion i overskuelige formelle og sociale situationer. Fx skal eleverne arbejde med it-kommunikationens muligheder og faldgruber og simple kommunikationsmodeller.		

Centrale formål og kompetencemål i henhold til Fælles Mål 7.-9. klasse

Dansk	Idræt	Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab
Formål Stk. 2. Eleverne skal i faget dansk styrke deres beherskelse af sproget og fremme deres lyst til at bruge sproget personligt og alsidigt i samspil med andre. Eleverne skal udvikle en åben og analytisk indstilling til samtidens og andre perioders og kulturers udtryksformer. Eleverne skal i faget dansk udvikle deres udtryks- og læseglæde og kvalificere deres indlevelse og indsigt i litteratur og andre æstetiske tekster, fagtekster, sprog og kommunikation.	Formål Eleverne skal i idræt udvikle kropslige, idrætslige, sociale og personlige kompetencer. Eleverne skal opnå kendskab til alsidig idrætskultur og udvikle lyst til bevægelse. Idrætsfaget skal give eleverne erfaring med og indsigt i idrættens betydning for sundhed og trivsel samt i samspillet mellem samfund og idrætskultur. Stk. 3. I faget idræt skal eleverne udvikle forudsætninger for at tage ansvar for sig selv og indgå i et forpligtende fællesskab.	Formål Eleverne skal i emnet sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab udvikle kompetencer til at fremme sundhed og trivsel. Eleverne skal opnå forståelse for den betydning, som livsstil og levevilkår har for sundhed og trivsel, samt af samspillet mellem sundhed, seksualitet og familieliv. Stk. 2. Eleverne skal beskæftige sig med egne og andres erfaringer og undren i emnet for at medvirke til udvikling af engagement, selvtillid og livsglæde samt støtte den enkelte i udvikling af egen identitet i samspil med andre. Emnet skal endvidere medvirke til, at eleverne opnår erkendelse af egne grænser og rettigheder samt forståelse for andres.
Læsning: Eleven kan diskutere teksters betydning i deres kontekst. Fx skal eleverne arbejde med komplekse tekster og selv sammensætte tekster med udpluk i forskellige læste tekster.	Krop, træning og trivsel: Der skal i undervisningen være fokus på betydningen af idræt for sundhed og trivsel og på gode vaner i forbindelse med fysisk træning. Undervisningen kan også sætte fokus på kroppens forandringer og kropsidealer. Fx skal eleverne arbejde med sammenhængen mellem fysisk aktivitet og sundhed og trivsel gennem positive fællesskaber i deres fritidsliv.	Køn, krop og seksualitet: Undervisningen skal lægge vægt på samtaler om og analyser af normer og idealer for køn og krop. Der skal være fokus på krop, familieliv og reproduktion, og der skal være plads til at diskutere pubertet, seksualitet og seksuelle rettigheder. Fx skal eleverne arbejde med rettigheder i forhold til billedeling på nettet. Retten til egen krop og grænsesætning for øget trivsel og mental sundhed.
Fremstilling: Eleven kan udtrykke sig forståeligt, klart og varieret i skrift, tale, lyd og billede. Fx skal eleverne arbejde med filmiske virkemidler og selv producere filmisk og grafisk materiale, hvor de forholder sig til sprog, layout og genre. Kommunikation: Eleven kan deltage reflekteret i kommunikation i komplekse formelle og sociale situationer. Fx skal eleverne arbejde med it-kommunikation og kommunikationsetik og brugen af sproget i forskellige kommunikative situationer.		

Centrale formål og kompetencemål i henhold til Fælles Mål 10. klasse

Dansk	Idræt	Sundhed og sociale forhold
Formål Stk. 2. Eleverne skal i faget dansk styrke deres beherskelse af sproget og fremme deres lyst til at bruge sproget personligt og alsidigt i samspil med andre. Eleverne skal udvikle en åben og analytisk indstilling til samtidens og andre perioders og kulturers udtryksformer. Eleverne skal i faget dansk udvikle deres udtryks- og læseglæde og kvalificere deres indlevelse og ind-sigt i litteratur og andre æstetiske tekster, fagtekster, sprog og kommunikation.		Formål Eleverne skal i faget sundhed og sociale forhold udvikle kompetencer inden for sundhed og sundhedsfremmende aktiviteter, hygiejne og arbejdsmiljø samt kommunikation. Stk. 2. Eleverne skal arbejde med praksisnære metoder, samt udfolde og inddrage sundhedsfaglige begreber og problemstillinger. Eleverne skal inddrage egen oplevelse af sundhed og egne erfaringer i arbejdet med praksisnære problemstillinger og metoder.
Læsning: Eleven kan styre og regulere sin læsning og diskutere teksters betydning i kontekst. Fx skal eleverne arbejde med ordvalgets betydning og budskaber og vurdering af tekster i relation til eget liv.	Krop, træning og trivsel: Der skal i undervisningen være fokus på betydningen af idræt for sundhed og trivsel og på gode vaner i forbindelse med fysisk træning. Undervisningen kan også sætte fokus på kroppens forandringer og kropsidealer. Fx skal eleverne arbejde med kropsidealers betydning i forhold til at dyrke motion og idræt sammen med andre. Ligesom de skal arbejde med at udvikle fysiske aktivitetsforslag, der fremmer trivsel og sundhed.	Sundhed og sociale forhold: Fx skal eleverne arbejde med sundhedsfremmende aktiviteter, der kan forebygge sygdomme. De skal udvikle strategier, der kan fremme trivsel og sundhed. Og de skal arbejde med it-kommunikationens betydning for sammenhængen mellem deres trivsel og deltagelse i motion og idræt.
Fremstilling: Eleven kan udtrykke sig forståeligt, klart og varieret i skrift, tale, lyd og billede. Fx skal eleverne arbejde med filmiske virkemidler og selv producere filmisk og grafisk materiale, hvor de forholder sig til sprog, layout og genre.		
Kommunikation: Eleven kan deltage reflekteret i kommunikation i komplekse formelle og sociale situationer. Fx skal eleverne arbejde med it-kommunikation og kommunikationsetik og brugen af sproget i forskellige kommunikative situationer.		

Supplerende viden og henvisninger

Supplerende undervisningsmaterialer

Sikker Chat og Deshame

- Et undervisningsmateriale om digitale sexkrænkelser.

Red Barnet

<https://redbarnet.dk/skole/sikkerchat-sikker-adfaerd-paa-nettet/>

Digitale krænkelser. Børns Vilkår

<https://bornsvilkar.dk/faa-gode-raad/digitalt-liv/digitale-krænkelser/>

Inspiration til digital dannelse i undervisningen

<https://emu.dk/grundskole/it-og-teknologi/digital-dannelse>

Litteraturliste til temaet seksuelle overgreb

<https://vidensportal.dk/filer/litteraturlister/litteraturliste-til-temaet-seksuelle-overgreb-1.pdf>